

**Kobiecość i męskość w popkulturze
z perspektywy młodych dorosłych
Studium jakościowe**

Dagmara Dobosz

**Kobiecość i męskość w popkulturze
z perspektywy młodych dorosłych
Studium jakościowe**

Recenzja
Katarzyna Waszyńska

Spis treści

Wprowadzenie	9
--------------------	---

I. Wokół kobiecości, męskości i mediów – przegląd dyskursu interdyscyplinarnego

Rozdział 1. Koncepcje wyjaśniające pochodzenie różnic płciowych ...	17
1.1. Biologiczne determinanty płci	17
1.2. Psychologiczne modele kobiecości i męskości	24
1.3. Płeć kulturowa	28
1.4. Powstawanie różnic międzypłciowych w świetle wybranych koncepcji	31
1.4.1. Koncepcje ewolucjonistyczne	32
1.4.2. Teoria historii życia oraz młodzięczego przejścia	37
1.4.3. Koncepcje poznawczo-rozwojowe oraz teorie społecznego uczenia się	39
1.4.4. Koncepcje psychoanalityczne	42
1.4.5. Koncepcja strukturalno-społeczna	47
1.4.6. Konstrukttywizm społeczny	49
1.5. Podsumowanie	52
Rozdział 2. Czynniki konstruujące rodzaj – tożsamość, role i stereotypy płci	54
2.1. Tożsamość płciowa i rodzajowa – ustalenia terminologiczne ..	54
2.2. Role związane z płcią	57
2.3. Pojęcie stereotypu	61
2.3.1. Stereotypy płci – źródła i treść	64
2.3.2. Struktura stereotypów płci	70
2.3.3. Stereotypy tradycyjne i egalitarne	71
2.4. Podsumowanie	75

Rozdział 3. Seksualizacja kultury a wzorce kobiecości i męskości	76
3.1. Nowe sposoby kreowania tożsamości w płynnej nowoczesności oraz seksualizacja mainstreamu kultury – uwagi wstępne	78
3.2. Seksualizacja – dyskursy definicyjne	87
3.3. Mechanizmy działania seksualizacji	90
3.4. Konsekwencje seksualizacji	92
3.5. Seksualizacja i przemiany sfery seksualnej a młodzi ludzie	94
3.6. Przepis na kobiecość i męskość, czyli stereotypy + „sexy look” .	104
3.6.1. Środki masowego przekazu jako twórcy tożsamości kobiet i mężczyzn	104
3.6.2. „Kobieta z mopem” i „mężczyzna z aktówką” – wzorce kobiecości i męskości w mediach	107
3.6.3. Poprawić, upiększyć, ozdobić – ciało jako projekt zorientowany estetycznie	111
3.7. Podsumowanie	116

II. Kobiecość i męskość w narracjach młodych dorosłych

Rozdział 4. Koncepcja metodologiczna badań własnych	123
4.1. Cel i przedmiot badań oraz podstawowe pojęcia używane w pracy	123
4.2. Wyróżnione problemy badawcze	127
4.3. Charakter i procedura badań	129
4.4. Wczesna dorosłość jako etap w życiu człowieka	131
4.5. Charakterystyka badanej grupy	135
Rozdział 5. Kobiecość i męskość w relacjach badanych	138
5.1. Ewolucja kobiecości i męskości w narracjach badanych	138
5.2. Wzorce kobiecości i męskości promowane w mediach oraz sposoby adaptacji do obowiązujących kanonów atrakcyjności w narracjach badanych	152
5.3. Pojęcie atrakcyjności oraz sposoby jej zwiększania w narracjach badanych	165
5.3.1. Wyznaczniki atrakcyjności fizycznej i seksualnej oraz ocena własnej atrakcyjności przez badanych	166
5.3.2. Atrakcyjność jako kapitał społeczny	179
5.3.3. Medialne wzory urody oraz sposoby upodabniania się do nich w narracjach badanych	184
5.4. Seksualizacja i zjawiska z nią związane w narracjach badanych .	196

5.4.1. Seksualizacja oraz wiążące się z nią zagrożenia w narracjach badanych	197
5.4.2. Cena „bycia sexy” – zseksualizowane wizerunki kobiet i mężczyzn w narracjach badanych	213
5.5. Wnioski i wskazania dla praktyki pedagogicznej	227
5.5.1. Wnioski końcowe z badań	227
5.5.2. Rekomendacje dla praktyki pedagogicznej oraz przyszłe kierunki badań	242
Zakończenie	245
Aneks. Dyspozycje do indywidualnego wywiadu częściowo ustrukturalizowanego	247
Bibliografia	249
Indeks osobowy	277
Spis schematów i tabel	287
Summary	289

Wprowadzenie

Zasadnicze zmiany zachodzące w postrzeganiu ról przypisywanych płciom z biegiem lat dostarczają dowodów na to, że to czynniki społeczne, a nie biologiczne determinują wzorce kobiecości i męskości¹. „Płeć jest kształtowana i przekazywana społecznie, jest rezultatem procesów zachodzących w społeczeństwie. Wzory kobiecości i męskości nie są z góry dane przez naturę i niezmiennie, nie zależą od biologii, lecz od panującej tendencji kulturowej w danym społeczeństwie. Męskość i kobiecość nie posiadają stałej »esencji«, zmieniają się w czasie, mają charakter asymetryczny i opierają się na zasadzie dominacji”². To określone stosunki społeczne kształtują wiedzę jednostki dotyczącą tego, co to znaczy być kobietą czy mężczyzną. Główną rolę w nabywaniu tej wiedzy odgrywa proces socjalizacji. Gdy wiedza na temat płci się zmienia, zmienia się również definicja kobiecości i męskości. Modyfikacji podlega także relacja między obrazem kobiety i mężczyzny – dostrzegalna różnica jest raz jest większa, a raz mniejsza, w zależności od danego miejsca i czasu³.

Wyniki prowadzonych w ostatnich latach badań dotyczących treści wzorców kobiecości i męskości są niespójne – niektórzy badacze dowodzą, że nastąpiła zmiana tradycyjnych paradygmatów⁴, podczas gdy inni autorzy zwracają uwagę na siłę stereotypów płci⁵. W związku z powyższym

¹ S.J. Ceci, W.M. Williams, S.M. Barnett, *Women's Underrepresentation in science: Sociocultural and biological considerations*, „Psychological Bulletin” 2009, no. 135, s. 218–261.

² H. Grochola-Szczepanek, *Kobiecość, męskość czy może płeć komplementarna i neutralna?*, „Alma Mater” 2008, nr 101, s. 63.

³ Z. Melosik, *Rekonstrukcje kobiecości i męskości w kulturze współczesnej. Teoria i praktyka*, w: *Płeć i rodzaj w edukacji*, red. M. Chomczyńska-Rubacha, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Humanistyczno-Ekonomicznej, Łódź 2004, s. 11.

⁴ E.E. Duehr, J.E. Bono, *Men, women, and managers: Are stereotypes finally changing?*, „Personnel Psychology” 2006, vol. 59, s. 815–846.

⁵ E.L. Haines, K. Deaux, N. Lofaro, *The times they are a-changing... or are they not? A comparison of gender stereotypes, 1983–2014*, „Psychology of Women Quarterly” 2016, vol. 40(3), s. 353–363.

w przedłożonej monografii jednym z eksplorowanych obszarów jest treść wzorców kobiecości i męskości oraz ich ewolucja w czasie – w percepcji młodych dorosłych. Skupiono się zarówno na postrzeganiu kobiet i mężczyzn przez badanych, jak i na ich postrzeganiu siebie w odniesieniu do stereotypowych atrybutów kobiecości i męskości.

Jak już wspomniano, wiedza na temat płci nabywana jest m.in. w toku socjalizacji. Współcześnie za jedną z najważniejszych agend socjalizacyjnych uznaje się media, których wpływ nie ogranicza się tylko do dzieci i nastolatków, chociaż w tych właśnie grupach mają największą siłę oddziaływania. Jak zauważa Justyna Dobrołowicz, obecnie „dla ludzi prawdą jest nie to, co widzą w pracy czy na ulicy, ale to, co wynika z ostatniego kontaktu z mediami. Dla współczesnego człowieka rzeczywistość jest tożsama z przekazem medialnym i w związku z tym reaguje on na medialne przekazy tak, jakby były one naturalną, obiektywną rzeczywistością”⁶. Wizualne środki komunikacji mają ogromną siłę przekazu, ponadto dostarczają całościowych modeli tożsamości, atrakcyjnych i podanych odbiorcom w interesujący sposób⁷. Wizerunki kobiet i mężczyzn eksponowane w mediach budowane są w oparciu o istniejący system norm społecznych oraz stereotypy związane z płcią. Równocześnie media przyczyniają się do normalizacji stereotypów, powodując, że jednostki postrzegane są nie przez pryzmat swoich możliwości i predyspozycji, ale w aspekcie umiejętności adaptacji do specyficznych, wykreowanych przez media tożsamości. Wzorce obecne w mediach są albo przesadnie uproszczone, albo niewiarygodnie wielozadaniowe, co może kształtować nierealne oczekiwania społeczne wobec kobiet i mężczyzn. Odkrywanie tego, które z medialnych obrazów kobiecości i męskości istnieją w świadomości badanych, które z nich badani uznają za atrakcyjne i z którymi się identyfikują, stanowiło ważny obszar prowadzonych badań.

W ostatnich latach uwagę naukowców przyciągnęło zjawisko ukazywania w szeroko pojętych mediach kobiet i mężczyzn przedmiotowo, przy jednoczesnej koncentracji na ich atrybutach seksualnych. Wielu badaczy mówi o „zseksualizowaniu” lub pornografizacji kultury. Badania pokazują, że ilość treści seksualnych w mediach gwałtownie wzrosła po 1985 roku⁸, a „od 1998 do 2003 roku liczba stron pornograficznych wzrosła z 14 mi-

⁶ J. Dobrołowicz, *Mediatyzacja współczesności a procesy socjalizacji i wychowania*, „Paedagogia Christiana” 2014, nr 2/34, s. 142.

⁷ Tamże, s. 141.

⁸ A. Brosch, *The media and children sexuality – an anthropological approach*, w: *School for net-generation: Internal reform of primary and secondary school education*,

lionów do 260 milionów, co stanowi wzrost o 1800%”⁹. W kulturze masowej branża pornograficzna jest niezwykle dochodowa, a pornografia czy konteksty erotyczne są stale obecne w przestrzeni społecznej¹⁰. Brian McNair zauważa, że seksualizacja idzie w parze z innymi przemianami współczesnej kultury, do których zalicza: ekshibicjonizm emocjonalny, kulturę podglądania realizowaną m.in. poprzez oglądanie konfesyjnych reality show oraz kulturę celebrytów, którzy chętnie i często sięgają po estetykę pornograficzną¹¹.

Obecnie przyjmuje się, że seksualizacja jest procesem, w którego toku wartościowanie siebie i innych dokonywane jest w oparciu o atrakcyjność seksualną. Konsumenci mediów – zarówno kobiety, jak i mężczyźni – na skutek kontaktu z zawartymi w nich seksualizowanymi treściami doświadczają skutków o charakterze psychologicznym. Im większa ekspozycja na takie treści, tym większe ryzyko zwiększonej koncentracji na ciele, a tym samym – większe ryzyko uprzedmiotowienia, niezależnie od płci, jednak efekt ten jest szczególnie widoczny u kobiet. Ta różnica wynikająca z płci jest istotna i podnoszona jako ważny aspekt w badaniach dotyczących seksualizacji. Seksualizacja każdej z płci łączy się bowiem z odmiennym wartościowaniem¹². W przypadku mężczyzn ekspozycja ciała oraz jego atrakcyjność łącznie są z siłą, dominacją i niezależnością, natomiast atrakcyjne ciało kobiece kojarzone jest z takimi cechami jak uprzedmiotowienie, wstyd czy zależność. Media poprzez obrazy i różne praktyki generują zatem względną wartość płci¹³. Jak pisze Aleksandra Żyłkowska, seksualizacja „destrukcyjnie wpływa na zdrowie psychiczne i fizyczne, a także postawy i przekonania. [...] Najbardziej podstępna

ed. S. Opić, M. Matijevic, Faculty of Teacher Education University of Zagreb, Zagreb 2015, s. 47.

⁹ A. Keen, *Kult amatora. Jak Internet niszczy kulturę*, przeł. M. Bernatowicz, K. Topolska-Ghariani, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2007, s. 147.

¹⁰ M. Babecki, *Geneza pornografizacji przekazu w cyfrowej rozrywce krzemowych Kolumbów. Przypadek polski*, „Media – Kultura – Komunikacja Społeczna” 2010, nr 6, s. 78.

¹¹ B. McNair, *Seks, demokratyzacja pożądania i media, czyli kultura obnażania*, przeł. E. Klekot, Muza, Warszawa 2004, s. 432.

¹² S.E. Davis, *Objectification, sexualization, and misrepresentation: Social media and the college experience*, „Social Media + Society” 2018, vol. 4, <https://doi.org/10.1177/2056305118786727>.

¹³ J. Ringrose, L. Harvey, *Boobs, back-off, six packs and bits: Mediated body parts, gendered reward, and sexual shame in teens' sexting images*, „Continuum” 2015, vol. 29, s. 205–217.

konsekwencją samouprzedmiotowienia jest dezintegracja świadomości [...] myślenie o ciele: zastanawianie się, czy wygląda dobrze i stosownie, porównywanie go do zseksualizowanych ideałów kulturowych”¹⁴. W ten sposób seksualizacja odciąga uwagę jednostki od innych wartości i możliwości.

Mając na uwadze wyżej opisane przesłanki na temat szkodliwości seksualizacji, uznano za istotne zbadanie, czy i w jaki sposób ekspozycja na takie obrazy kształtuje postrzeganie i definiowanie przez młodych dorosłych kobiecości i męskości oraz związanych z nimi atrybutów. Podjęto próbę opisaną, jak badani rozumieją i oceniają udział kobiet i mężczyzn w praktykach związanych z seksualizacją oraz jakie dostrzegają konsekwencje psychofizyczne łączące się z nimi – mając nadzieję, że uzyskane wnioski uzupełnią luki wiedzy na temat wpływu seksualizacji na jednostki i relacje społeczne.

Niniejsza książka składa się z dwóch części. Pierwsza część, złożona z trzech rozdziałów, zawiera przegląd dyskursu – koncepcji teoretycznych oraz badań w zakresie podstawowych kategorii pracy (teoretyczne podstawy badań). W pierwszym rozdziale opisano pojęcie płci w wymiarze biologicznym, psychologicznym i kulturowym. Dokonano przeglądu stanowisk wyjaśniających pochodzenie różnic płciowych oraz wyeksponowano te nurty, które dominują we współczesnym myśleniu o płci. W drugim rozdziale omówiono, czym są tożsamość płciowa i tożsamość rodzajowa, opisano budujące je elementy, jak również scharakteryzowano stereotypy płci oraz ich źródła i podstawowe wymiary. Ostatni rozdział tej części poświęcono sposobom konstruowania wzorców kobiecości i męskości oraz kreowania tożsamości w płynnej nowoczesności, ze szczególnym uwzględnieniem mediów oraz zjawiska seksualizacji głównego nurtu kultury. Dokonano ponadto przeglądu definicji oraz badań na temat zjawiska seksualizacji i jego oddziaływania na kobiety oraz mężczyzn w różnym wieku.

W składającej się z dwóch rozdziałów drugiej części pracy przedstawiono założenia metodologiczne badań własnych oraz zawarto analizę empiryczną. W rozdziale czwartym scharakteryzowano podstawowe pojęcia, przedstawiono cel i przedmiot badań. Zaprezentowano również postawione pytania badawcze i dokonano operacjonalizacji zmiennych.

¹⁴ A. Żyłkowska, *Granica między seksualnością a seksualizacją*, <https://www.swps.pl/strefa-psyche/blog/16888-seksualnosc-a-seksualizacja-gdzie-lezy-granica> [dostęp: 20.06.2019].

Opisano wykorzystaną metodę i technikę badawczą, a także procedurę badań. W rozdziale piątym zaprezentowano analizę empiryczną – wyniki przeprowadzonych badań wraz z ich interpretacją. Przedstawiono tutaj analityczne rozważania i opis obrazu kobiecości i męskości, atrakcyjności oraz seksualności, ze szczególnym uwzględnieniem wzorców i ideałów atrakcyjności promowanych przez media w percepcji badanych. Ostatnią częścią tego rozdziału jest podsumowanie, w którym zawarto odpowiedzi na postawione pytania badawcze oraz płynące z nich wnioski, wraz z próbą sformułowania wskazówek i rekomendacji dla praktyki edukacyjnej i profilaktyki.

Indeks osobowy

- 50 Cent 185
- Abed Riadh T. 111, 232
Adragna Kathleen 218
Aghte Maria 179
Akbar Kanwal 168
Akdemir Nihan 143
Akert Robin M. 126
Ali Shahzad 165
Amos Natalie 126, 241
Anderson-Fye Eileen 79, 112
Angeleri Romina 39
Antosik Katarzyna 186
Appelt Karolina 133, 134
Archer Louise 195
Arcimowicz Krzysztof 108, 152, 160, 164
Arnett Jeffrey J. 134
Arnold Arthur P. 23
Aronson Elliot 126
Arver Stefan 22
Ashmore Richard 71
- Babecki Miłosz 11
Babicka Anna 115
Babicka-Wirkus Anna 119, 191
Badinter Elisabeth 67, 144
Baer Monika 59
Baines Katlyn 218
Bajkowski Tomasz 26, 41, 44–45, 58, 61, 68, 72, 108
Balczyńska-Kosman Alina 105
Baldry Anna C. 213
Ball Louisa 184
Bandura Albert 42
- Barker Chris 29
Barker Meg 88, 127
Barnett Susan M. 9
Barsaglini Sampaio Sant'Anna Karen 153
Bar-Tal Daniel 170
Basak Waldemar 160
Basile Kathleen 183
Bator Joanna 91, 108–109, 233
Baudrillard Jean 83, 117
Bauman Teresa 130
Bauman Zygmunt 80, 82
Beckham David 199
Bee Helen 68, 132
Beisert Maria 88, 92, 127
Bem Sandra Lipsitz 24–25, 58
Ben-Arieh Asher 79
Berger Peter 50–51
Berscheid Ellen 79, 166
Best Deborah L. 229
Bevens Casey L. 183
Bezwińska Anna 126
Bieber Justin 158
Bieńko Mariola 83, 105
Bigler Rebecca 209
Birch Ann 42, 132, 134
Black Maureen C. 183
Blake Jeanne 88
Błaszkiwicz Fabian 199
Bly Robert 53
Boczkowski Krzysztof 18
Bokszański Zbigniew 28, 54, 63, 69
Bolt Usain 160
Bond James 184
Bono Joyce E. 9, 153

- Boski Paweł 62, 71
 Bourdieu Pierre 51
 Boyd Hope 118
 Brannon Linda 21, 32, 41, 67–68, 70,
 140, 229
 Branstiter Heather 218
 Bridges Ana 212
 Brocki Marcin 84
 Brodzińska Barbara 77, 104
 Brosch Anna 10, 155
 Brosnan Pierce 185
 Broverman Donald M. 68
 Broverman Inge 68
 Brown Jane D. 211, 228
 Bryant Peter 40
 Brytek-Matera Anna 81, 85, 110, 111,
 232
 Brzezińska Anna 24–25, 132–133
 Brzezińska Joanna 188
 Brzuzy Stephanie 28
 Buczkowski Adam 28
 Budrowska Bogusława 152
 Buerkel-Rothfuss Nancy L. 211
 Buss David 34–37
 Butler Judith 30

 Cadinu Mara 210
 Campbell Anne 32, 35
 Campo Natasha 156
 Carr Erika R. 91
 Casas Ferran 258
 Cash Thomas F. 111, 195
 Cassis Lisa A. 23
 Castells Manuel 79
 Ceci Stephen J. 9
 Chamorro-Premuzic Tomas 168
 Chen Jieru 183
 Chiclana Carlos 211
 Chisholm June F. 93
 Chlewiński Zdzisław 62
 Chmura-Rutkowska Iwona 101, 104–
 105, 107
 Chodakowska Ewa 156
 Chołuj Bożena 108
 Chomczyńska-Miliszkievicz Mariola
 118
 Chomczyńska-Rubacha Mariola 73
 Chybicka Aneta 48, 74
 Ciaputa Ewelina, 147
 Cielecki Marek 117
 Cierpisz Małgorzata 113
 Cieśla Dominika 79
 Cieślak Ilona 211, 237
 Clegg Deborah J. 23
 Cleo 198
 Clifton Kay 70
 Cohn Amy 26
 Coll Joseph L.I. 81
 Collins Rebecca L. 88
 Colman Andrew 40
 Connell Raewyn W. 145, 231
 Contreras María 211
 Cortina Lilia M. 146
 Coulombe Nikita S. 321
 Coy Maddy 88, 127
 Craig Daniel 185
 Crosnoe Robert 179
 Culbertson Philip L. 53
 Curran Daniel J. 17
 Cybulski Marcin 111, 155
 Czapczyńska A. 101
 Czapiński Janusz 65
 Czarnecka Julita 188
 Czarny Jakub 20
 Czepczor Kamila 81
 Czernecka Julita 112, 113, 166

 Daalmans Serena 227
 Danel Dariusz 33
 Daniels Elizabeth A. 218
 Darwin Karol 33
 Davis Stefanie E. 11
 Dąbrowska Jolanta 24
 Dąbrowska Magdalena 71, 108
 Deaux Kay 9, 65, 228
 Del Giudice Marco 37–39
 Delphy Christine 30
 DeMello Margo 80
 Denzin Norman K. 129
 DeWitt Jennifer 195
 Díaz-Bustamante-Ventisca Mónica
 135

- Diekman Amanda B. 73, 231
Dion Karen 79, 166
Dittmar Helga 80
Dobosz Dagmara 105
Dobrołowicz Justyna 10
Doda 190
Dolczewska-Samela Anna 111, 155
Donaghue Chris 102
Donahoe Patricia K. 20
Donatan 198
Douglas Mary 119
Drummond Claire 81
Drummond Murray 81
Dubas Elżbieta 71
Duch-Krzyszczek Danuta 152
Dudek Zenon W. 91
Duehr Emily E. 9, 153
Dulko Stanisław 18, 20
Duncan Melanie L. 210
Durante Federica 213
Duschinsky Robbie 88, 127
Dworkin Shari L. 213
Dylak Stanisław 78
Dzierżyńska Aleksandra 195
Dzikowska Elżbieta K. 65
Dziuban Agata 53
Dzurak Ewa 119
- Eagly Alice H. 47, 230–231
Eggermont Steven 225
Eghbali Mansoureh 23
Erchull Mindy J. 218, 226
Erikson Erik 134
Etcoff Nancy 79, 234
Ezzell Matthew B. 101, 212
- Farmer Kaelin M. 235
Fasoli Fabio 213, 225
Fatyga Barbara 78
Ferguson Christopher J. 81
Ferguson Gail M. 209
Finch Jo 168
Finogenow Maria 178
Fiske Susan 65
Flick Uwe 129, 131
Florek Stefan 38
- Flynn Mark A. 232
Foucault Michel 51
Frąckowiak Monika 56–57, 126
Frączak Adam 26
Frankfort-Nachmias Chava 123, 128
Fredrickson Barbara L. 91
de Freitas Miragaya Anna Maria 153
Freud Zygmunt 43–44
Frise'n Ann 79, 112
Fromm Erich 44
Frønes Ivar 79
Fulcher James 55
Furmanek Waldemar 124
Furnham Adrian 168
Furstenberg Frank F. 134
Fuszara Małgorzata 152
- Gadomska Barbara 109
Gajtkowska Magdalena 196
Galindo Mariza 80
Gamble Hilary 228
Garapich Michał 64
Garbarski Lechosław 113
Garcia Justin R. 100
Garcia-Retamero Rocío 73, 230
Gardner Lucinda 175
Garncarek Emilia 188
Garner David 81
Garner Maria 88, 127
Garza Adolfo 81
Gawęda Agnieszka 42
Geisler Robert 130
Gerding Speno Ashton 127
Gesselman Amanda N. 100
Giddens Anthony 30, 54, 59, 79, 96, 116
Gill Rosalind 86
Gillen Meghan M. 246
Giłka Magdalena 79, 99, 227
Gizowski Mariusz 95
Glezer Ilya I. 22
Glick Peter 218
Glinka Beata 65
Goffman Erving 195
Gola Beata 83
Golka Marian 76

- Gołębocka Alicja 194, 239
Goodman Norman 59
Gordon Natalie 168
Gordon Rachel 179
Góralski Andrzej 130
Grabe Shelly 80
Grabowska Elżbieta 130
Grabowska Magdalena 71
Graff Kaitlin A. 196
Gramazio Sarah 213
Grau Stacy L. 73
Greenberg Bradley S. 211
Greitemeyer Tobias 176
Grochola-Szczepanek Helena 9, 124
Groesz Lisa M. 80
Gromkowska-Melosik Agnieszka 51–52, 54, 76, 107, 114
Gruba Ewa 132
Grube Joel W. 210
Gruber Enid 210
Gruchoła Małgorzata 76
Grzelak Szymon 86, 98
Grzesiuk Lidia 91
Grzymała-Kazłowska Aleksandra 86
Guéguen Nicolas 218
Gunter Barrie 196
Gustafson Amber M. 146
Gustafsson Marie 153
Gustavsson Bernt 123
Guzowska Małgorzata 321
- Hakim Catherine 241
Halliwell Emma 80
Harris Tasha 168
Harwas-Napierała Barbara 40, 55, 132
Haslam Nick 146, 218, 225
Hatton Erin 209
Heinberg Leslie H. 81
Hernandes Bark Alina 73
Hewstone Miles 63
Hill Elizabeth 175, 241
Hill Melanie 226
Hinton Perry 169
Hoffner Cynthia A. 228
Holland Elise 218, 225
Holland Janet 238
- Holland Kathryn J. 146
Holmqvist Gattario Kristina 79, 112
Hołówka Teresa 59
Horney Karen 45
Hornowska Elżbieta 123
Hoyt Tiffany 226
Huberman A. Michael 131
Hurst Charlice 146
Hyde Janet S. 80
Hyży Ewa 54
- Imieliński Kazimierz 18, 42
Itsou Stacy 218
Izdebski Zbigniew 17, 98, 211, 235
Izydorczyk Bernadetta 110, 113, 233
- Jacklin Carol 40
Jaczewski Andrzej 17–18, 21, 98, 100
Jagusiak Agnieszka 51
Janas-Kozik Małgorzata 42
Jarząbek Grażyna 43
Jasińska-Kania Aleksandra 62
Jawłowska Aldona 106, 112, 144
Jaxa-Rożen Hanna 79
Jenkins Richard 54
Jessel David 21–22
Jeziński Marek 77, 104
Jodelet Denise 117
Jodko Aleksandra 18
Johnson Cathryn 218
Johnson Jennifer A. 212
Jolie Angelina 172
Joniec Katarzyna 105
Joško-Ochojska Jadwiga 81
Judge Timothy A. 146
Jung Carl Gustav 46, 53
Juza Marta 76–77
- Kabacińska Katarzyna 113
Kacmajor Magdalena 21, 67
Kaczorek Marta 83
Kardashian Kim 155, 184, 189
Karney Benjamin R. 170
Kasahara Maki 22
Keen Andrew 11
Kelly Maura 196, 218

- Kempny Marian 112
Khaled Salma M. 80
Kholmogorova Alla 195
Kielan Aleksandra 211, 237
Kigar Debra L. 22
Kimmel Linda 160
Kimmel Michel S. 160
Kite Mary 65, 228
Kleemans Mariska 227
Klein Melanie 45
Klekot Ewa 11, 82, 114
Kluczyńska Sylwia 25
Kłoskowska Antonina 76
Kochan-Wójcik Marta 135
Koenig Anne M. 138
Kofta Mirosław 61–62, 229
Kohlberg Lawrence 39
Konarska Katarzyna 79
Konarzewski Krzysztof 123, 135
Konecki Krzysztof 45
Konopka Karolina 26
Kopciewicz Lucyna 188
Koraszevska Małgorzata 76
Korbin Jill E. 79
Korczyńska Marta 65
Korzeniewska Maja 109
Kosakowska-Berezecka Natasza 48, 74
Kostera Monika 65
Kosterina Elena 235
Kostrzewa Yga 65
Kościcka Katarzyna 81
Kościński Krzysztof 175
Koukounas Eric 218
Kowalczyk Izabela 82, 108–109
Kozielecki Józef 44
Kraśńska Ewa 82
Krause Anna K. 196
Krawulska-Ptaszyńska Anna 212
Krogulec Martyna 194
Krok Dariusz 26
Króla Sławomir 83
Królikowska Sabina 64, 66, 69
Krupa Joanna 155
Krzemiński Ireneusz 84
Kuczyńska Alicja 24–26, 65
Kuligowska Aleksandra 43
Kurcz Ida 62
Kurzępa Jacek 99–100
Kusiak Alicja 29
Kvale Steinar 130–131, 137
Kwak Anna 95
Kwiatkowska Anna 71–72, 91, 146
Kwiatkowska Olga 191
Kwiatkowski Dawid 158
Kwiek Monika 38
Lalak Danuta 98
Lamb Sharon 88, 236–237
Lambe Sariñana Susan 235
Lamphere Louise 59
Landreth Grau Stacy 74
Larsen Sadie 218
Lau Karolina 81
Lebel David R. 146
Lelakowska Karolina 27
Lentini Emilio 22
Lerum Kari 213
Leszczyńska Katarzyna 31, 53
Levine Michael P. 80
Levy Ariel 109
Lewandowska Anna 191
Lewiński Dominik 269
Lewis Laurie L. 70
Lewoska Ilona 26
Lew-Starowicz Zbigniew 96–97
Liberska Hanna 55
Libiszowska-Żółtkowska Maria 98
Lichtenberg-Kokoszka Emilia 20
Lincoln Yvonna S. 129
Lindholm Torun 153
Lipińska-Grobelny Agnieszka 45
Lippmann Walter 62
Lis Bartek 145
Lisowska-Magdziarz Małgorzata 164
Liss Miriam 218, 226
Livingston Beth A. 146
Llovet-Rodríguez Carmen 135
Lopez Jennifer 156
Lopez-Zafra Esther 73, 230
Lott Albert 229
Loughnan Stephen 184
Loughnan Steve 183

- Lubińska-Bogacka Magdalena 68
Luciano Lynne 159
Luckmann Thomas 50
Lunde Carolina 246
- Łomnicki Adam 33
Łopacka-Sęczyk Edyta 126
Łuczaj Kamil 32
Łuczyński Jan 42, 132
- Maccoby Eleanor 40
Machaj Ania 81, 126, 175, 241
MacLaughlin David T. 20
Macrae C. Neil 63
Majchrzak Małgorzata 63
Makaruk Katarzyna 212
Malewski Mieczysław 123
Malim Tony 42, 132, 134
Malin Brent J. 231
Malinowska Ewa 188
Małkowska-Szkutnik Agnieszka 211
Małyszko Anna 101
Mandal Eugenia 29, 41–42, 44, 46–48, 66, 70, 104, 139–140, 153, 182
Maner Jon 179
Manera Valeria 39
Manstead Antony S.R. 65
Mar Bibiloni de M. 81
March Evita 73
Marcinkowska Urszula 81
Marczak Monika 28, 31
Mari Silvia 213
Markey Charlotte H. 246
Markus Hazel 27
Marody Mirosława 54
Marotta Justin A. 226
Marszałek Lidia 59–60
Marszałek Magdalena 28, 30
Martin Carol L. 65
Maszke Albert 123, 127
Matuszewska Mirosława 135
Mazur Joanna 211
McCabe Monica P. 126, 172, 241
McKenney Sarah 209
McLuhan Marshall 83
McNair Brian 11, 82–84, 95
McNulty James K. 170
Melosik Zbyszko 9, 52, 54, 76, 78, 82, 85–86, 95–97, 113, 151
Melrose Margaret 93
Messi Lionel 191
Michalski Piotr 212
Miezielińska Joanna 30
Miles Matthew B. 131
Miller Geoffrey 76
Millett Kate 59, 70
Miluska Jolanta 24, 27, 56, 62, 71
Minkiewicz Karolina 170
Mirucka Beata 81
Mishkind Marc E. 160, 233
Miśko Patrycja 86, 95
Młodawska Agata 146
Moffitt Lauren B. 91
Moir Anne 21–22
Molesztak Aldona 26
Moradi Bonnie 225
Morin David T. 232
Moscovici Serge 117
Możdzonek Paulina 185
Mueller Jennifer S. 146
Munoz Monica E. 81
Murawska-Ciałowicz Eugenia 186
Murnen Sarah K. 80, 118, 196, 226
Muszyńska Ewa 116
Myers Taryn 226
- Nachmias David 123, 128
Nagoshi Craig T. 28
Nagoshi Julie L. 28
Napora Elżbieta 57, 69
Neff Lisa A. 170
Niemczyk Agnieszka 38–39
Nikitorowicz Jerzy 55
Nikodemka Joanna 85
Nikolaidis Alyssa 81
Nikunen Kaarina 84
Nobre Pedro J. 235
Nock Elaine 172, 241
Noseworthy Cathryn 229
Nowak Marta 42
Nowak Stefan 124, 127
Nowakowska Agnieszka 72

- Nowakowska Urszula 109
Nowitzki Dirk 185
- Ogonowska Anna 76
Olczyk Eliza 109, 119, 159, 233
Olechnicki Krzysztof 62
Olejniak Marian 42, 132
Olfman Sharna 101
Ortner Sherry B. 59
Ostaszewska Aneta 78, 106, 112
- Paasonen Susanna 84
Pacewicz-Biegańska Joanna 98
Pacilli Maria G. 210, 213, 226
Pagliaro Stefano 213
Paige Harden K. 104
Pakszys Elżbieta 29, 59
Palka Stanisław 128
Palmer Biff F. 23
Palus Katarzyna 28, 39, 58
Pałucka Roksana 48–49, 74, 151
Pankowska Dorota 55–56, 60, 65, 68, 70, 73, 138
Papadopoulos Linda 88, 92, 113, 127
Paprzycka Emilia 72
Park Sung-Yeon 232
Parnicka Urszula 71
Pawlicka Paulina 48, 74
Pawłowski Bogusław 33
Pearce Jenny 93
Pełkowska Małgorzata 24
Pereira Erik Giuseppe 153
Peter Jochen 209
Piber-Dąbrowska Kinga 61
Pich Jordi 81
Piekarczyk Marzena 105
Pikiel Sylwia 65
Pilch Piotr 113–114
Pilch Tadeusz 128, 130
Pile Steve 64
Pina Afroditi 184
Pinto-Gouveia Jose 235
Piotrowska Anna 158
Piotrowska Julia 108
Piotrowska Karolina 102
Piotrowski Przemysław 38
- Piprek Rafał Piotr 20
Piróg Michał 158
Piskorz Joanna 135
Plocha Aleksandra 235
Podemski Krzysztof 129
Polak Jędrzej 59
Pons Antoni 81
Potocki Andrzej 98
Potomska Kamila 45
Powierska Aleksandra 105–106
Poynor Rick 84
Prichard Ivanka 81
Pruszczyński Robert 83
Pruzinsky Thomas 111
Przetakiewicz Joanna 185
Przewłocki Grzegorz 67
Przybylska Anna 185
Pyżalski Jacek 115
- Qutteina Yara 80
- Rabelo Verónica C. 146
Radkiewicz Małgorzata 77
Radomski Andrzej 71, 108
Radwan Jacek 33
Ramazanoglu Caroline 238
Ramsey Laura R. 226
Randazzo Renee 235
Rapport Nigel 64
Reis Harry T. 65
Rejowska Agata 159
Renezetti Claire M. 17
Reue Karen 23
Rękoś Monika 77
Roberts Tomi-Ann 88, 91
Robinson Lily 81
Rodin Judith 160
Rogers Mary F. 114
Rogowska-Stangret Monika 228
Romanowska-Tołłoczko Anna 233
Romero Elaine 153
Ronaldo Cristiano 185
Roney James R. 182
Rosenblum L.A. 21
Rosenkrantz Paul 68
Rosette Ashleigh Shelby 146

- Rosewarne Lauren 94
Rosselli Francine 208
Rössler Patrick 228
Roszak Joanna 48–49, 74, 151
Różalska Ewa 58, 83
Rubacha Krzysztof 123, 128, 130
Rubin A.Donald 21
Ruckel Lindsay 226
Ruszkowski Janusz 59
Rybicka-Klimczyk Adriana 110, 113, 233
Rykaczewska Kamila 48–49, 74, 151
Rytel Jolanta 47, 52
- Saarenmaa Laura 84
Sadza Anne 227
Sajkowska Monika 95
Sakson-Obada Olga 81
Saltzman Linda E. 183
Sandberg Kathryn 23
Sanocka Katarzyna 64, 69, 74
Santorelli Diana 209
Savic Ivanka 22
Saxe Leonard 170
Schmidt Siegfried J. 50
Schmitt David 34
Scott Joan 30
Scott John 55
Szesny Sabine 230
Seabrook Rita C. 146
Seklecka Aleksandra 77
Sekuła-Kwaśniewicz Halina 28, 69
Seplow Stephen 165
Seredyńska Danuta 68
Sędek Grzegorz 61
Shahwar Deebea 165
Shalygina Olga 195
Sharpe Sue 238
Shehan Constance L. 210
Sikström Sverker 153
Silberstein Lisa R. 160
Silverman Robyn 209
Siupik Małgorzata 61
Siwiec Natalia 198
Skop-Lewandowska Agata 191
Skrillex 190
Skrzydlewski Wojciech 78
Small Jennie 80
Smith Julia K. 218
Smith Rachelle M. 172
Smolak Linda 226
Smoleńska Elżbieta 109
Smykowski Błażej 132
Sobczyńska Danuta 29, 59
Socha Małgorzata 185
Sokolik Zbigniew 91
Sokołowski Marek 107
Spaccatini Federica 213
Spence Janet Taylor 27
Spencer Steve 55
Sporrle Matthias 179
Spsychalska-Stasiak Justyna 53
Stachura Krzysztof 83
Stadnik Katarzyna 85
Stana Alexandru 232
Stangor Charles 63
Stankiewicz Julie 208
Stankowska Izabela 81, 175, 241
Starr Christine R. 209
Starzomska Małgorzata 92
Staszczak Joanna 24
Stevens Aubrey Jennifer L. 228
Stojanowska Elżbieta 68
Stokłosa Jacek M. 83
Stoller Robert J. 29
Strasburger Victor C. 228
Striegel-Moore Ruth H. 160
Strzelecka Maja 111, 155
Strzelecki Wojciech 111, 155
Sullivan Harry S. 44
Sun Chyng 212
Surzykiewicz Janusz 54, 77, 154, 233
Swami Viren 168
Szarzyńska Monika 194, 239
Szczerbuk Emil 50
Szkudlarek Tomasz 54, 76
Szlendak Tomasz 36, 82, 84–85, 98
Szpunar Magdalena 95, 100
Sztompka Piotr 97, 116
Szulżycka Alina 54, 83
Szumski Filip 88, 92, 127
Szustrowa Teresa 229

- Szymanik-Kostrzewska Anna 126, 127, 172
Szymanski Dawn M. 91
Szymczyk Leokadia 40
- T.I. 185
Taboń Sebastian 114
Tanaś Łukasz 37
Tarhanova Polina 195
Taylor Greg 55
Teklak Radek 222
Terelak Jan F. 25
Tester Keith 82
Thompson Joel K. 81
Thomson Rachel 238
Thrift Nigel 64
Tiggemann Marika 81, 111, 195
Titkow Anna 31, 152
Tkaczyk Jolanta 113
Tokarska-Bakir Joanna 195
Tokunaga Robert S. 102
Tolman Deborah L. 88
Tomanek Paweł 129
Tomasetto Carlo 210
Tovée Martin J. 168
Townsend John Marshall 175, 241
Townsenda John M. 175
Trautner Mary 209
Trekels Jolien 225
Trempała Janusz 132
Trivers Robert 34
Trusz Sławomir 146
Tur Josep A. 81
Turner Jonathan H. 58
Twardowska Anna 109, 119, 159, 233
Tyszkiewicz Anna 78
- Valkenburg Patti M. 210
Van Dick Rolf 73
Vasquez Eddie A. 184
Vedfelt Ole 46
Villena Alejandro 211
Vogel Susan 68
Volpato Chiara 213
- Walentyłowicz-Moryl Katarzyna 125
Walsh-Childers Kim 211
Walster Elaine 79
Walter Natasha 109, 117
Wang Xue 179
Wańczyk Natalia 44
Ward Monique L. 80, 88, 124
Wasserman Timothy 175, 241
Waszyńska Katarzyna 77, 133–134
Wawrzak-Chodaczek Mirosława 107
Wąz Krzysztof 100, 211
Webster Gregory D. 100
Wendland Michał 49–50
Wesołowska Eugenia Anna 70
West Candace 30
Wieczorkiewicz Anna 91
Wieczorkowska Magdalena 115
Wilde Annett 73
Williams John E. 66
Williams Wendy M. 9
Wilson Timothy D. 126
Winławska Maria 77, 104
Wiśniewski Michał 220
Witelson, Sandra F. 22
Włodarczyk Joanna 212
Wojciechowski Aleksander 132
Wojciszke Bogdan 32–36, 47–49, 65, 77, 229
Wojnicka Katarzyna 147
Wojtych Ewa 65
Wolf Naomi 110, 228
Wołosik Anna 101
Wood Julia T. 47, 152
Woolley Helen 52
Woynarowska Barbara 23
Woźniak Maria 237
Wójtewicz Anna 86
Wright Paul J. 102
Wróblewska Wiktoria 97
Wykes Maggie 196
- Yu-Ping Huang 225
- Zabielski Stanisław 130
Zaczyński Władysław 128
Załęcki Paweł 62
Zarek Aleksandra 81

- Zawisza Ewa 68
Zdrojewicz Zygmunt 27
Zdybek Przemysław 35
Zeichner Amos 26, 172
Zielińska Urszula 59
Zielona-Jenek Monika 134
Zierkiewicz Edyta 82, 108–109
Zimbalist Rosaldo Michelle 59
Zimbardo Philip G. 17, 21, 231
Zimmerman Don H. 30
Ziółkowska Beata 133–134
Znaniński Florian 58
Zogmaister Cristina 213
Zoonen Liesbet 228
Zotos Yorgos C. 74
Zurbriggen Eileen L. 88, 91–92, 218
Zwoliński Andrzej 77, 83
Żelazo Magdalena 130
Żyłkowska Aleksandra 12

Spis schematów i tabel

Schemat 1. Komponenty seksualizacji	89
Schemat 2. Podstawowe modele kobiecości i męskości	125
Schemat 3. Etapy rozwoju człowieka w ciągu życia	132
Schemat 4. Opinie respondentek na temat promowanych przez media wzorców kobiecości	154
Schemat 5. Opinie respondentów na temat promowanych przez media wzorców kobiecości	156
Schemat 6. Typy promowanych przez media wzorców męskości w opiniach badanych	157
Schemat 7. Zagrożenia związane z seksualizacją w narracjach badanych	209
Schemat 8. Zagrożenia płynące z ekspozycji własnej atrakcyjności seksualnej w opiniach badanych	220
Tabela 1. Główne zagrożenia związane ze zjawiskiem seksualizacji a płeć	93
Tabela 2. Zestawienie osób badanych z uwzględnieniem wieku oraz typu pochodzenia społeczno-kulturowego	136
Tabela 3. Cechy charakteryzujące kobiecość i męskość w narracjach badanych	141
Tabela 4. Najczęściej wymieniane cechy charakteryzujące badanych	143
Tabela 5. Przykładowe wypowiedzi badanych dotyczące preferencji w zakresie wzorców kobiecości i męskości	150
Tabela 6. Wypowiedzi badanych na temat własnej atrakcyjności	176
Tabela 7. Zagrożenia i konsekwencje seksualizacji wyeksponowane w narracjach badanych	201

Dagmara Dobosz

Femininity and masculinity in pop culture from the perspective of young adults A qualitative study

Summary

Fundamental changes in the perception of gender roles over the years provide evidence that social – rather than biological – factors determine patterns of femininity and masculinity. “Gender is shaped and transmitted socially, it is the result of processes in society. Patterns of femininity and masculinity are not pre-given by nature and unchangeable, they do not depend on biology, but on the prevailing cultural tendency in a given society. Masculinity and femininity do not have a fixed ‘essence’, they change over time, are asymmetrical and based on the principle of domination”¹. It is specific social relations that shape an individual’s knowledge of what it means to be a man or a woman. The process of socialisation plays a central role in the acquisition of this knowledge. When gender knowledge changes, the definition of femininity and masculinity also changes. The relationship between the image of a woman and a man is also modified – the perceived difference is sometimes greater and sometimes smaller, depending on the place and time in question. The results of research carried out in recent years on the content of femininity and masculinity patterns are inconsistent – some researchers argue that there has been a change in traditional paradigms, while other authors draw attention to the strength of gender stereotypes.

In recent years, scholarly attention has been drawn to the phenomenon of presenting women and men in the media as objects, while simultaneously focusing on their sexual attributes.

Many researchers speak of the “sexualisation” or pornographisation of culture. It is now accepted that sexualisation is a process whereby valuing oneself and others is done on the basis of sexual attractiveness. Media consumers – both women and men – experience psychological effects as a result of exposure to sexualised media content. The greater the exposure to such content, the greater the risk of an increased focus on the body and thus a greater risk of objectification, regardless of gender; however, this effect is particularly pronounced for women.

The submitted monograph concerns the issue of patterns of femininity and masculinity created by pop culture in the context of their visual and identity attractiveness for the young adults under study. The study focuses on the media – considering them as the main arena transmitting various versions of femininity and masculinity – and sexuality. Reference has been made to the phenomenon of sexualisation,

¹ H. Grochola-Szczepanek, *Kobiecość, męskość czy może płęć komplementarna i neutralna?*, „Alma Mater” 2008, vol. 101, p. 63.

understood as the intensive proliferation of discourses on sex and sexuality in the media and as the erotic presentation of women's and (to a lesser extent) men's bodies in the public space.

The research conducted was qualitative in nature. The method applied was the case study with the use of individual, semi-structured interviews. The research covered 15 people. The aim was to diagnose the preferences and assess the attractiveness of the patterns of femininity and masculinity as well as the differences in emotional-cognitive and behavioural consequences resulting from the identification of the respondents with certain patterns.

The analysis of the collected research material allows us to assume the persistence of the stereotypical perception of men and women by the respondents, despite the changes taking place and the increasing participation of both genders in non-traditional domains. The stability of gender stereotypes in the perception of young adults was present in all elements (features, appearance, activity in the private sphere) with the exception of the female gender roles, which in the opinion of the respondents had evolved considerably. These deeply rooted beliefs about femininity and masculinity can influence young people's judgements, choices and actions.

Gender stereotypes are largely reinforced by media representations of women and men, especially in advertising. According to the participants in the study, gender role models in the media are simplistic, multi-tasking and body-centred, which may shape unrealistic social expectations of women and men. Some of the respondents declared that they engage in behaviours aiming at conforming to the patterns displayed in the media. Practices indicated by the respondents in order to achieve the attractiveness standards promoted by the media showed that achieving/maintaining a dream body figure is the most important for them. The results of the conducted research indicate that young people are not only passive recipients of media content, but react to it and actively search for information on their idols or models of beauty – which is supposed to help them get closer to the desired ideal.

Respondents perceived the phenomenon of sexualisation in the media and pointed to numerous dangers associated with it. In their opinions, the sexualisation of persons portrayed in the media is an important issue because it reinforces the lower status of women and contributes to preoccupation with appearance, dissatisfaction with one's own body and early arousal of sexuality in children and adolescents. Working on attractiveness, monitoring body parameters and body dissatisfaction robs individuals of health, energy, well-being and may even reduce their potential because when a person switches to a sexually suggestive manner, the attention of those around them is directed to their appearance rather than other qualities such as competence. Respondents themselves also intuitively noted that the increased sexualisation of women in recent years is a response to their professional achievements. The portrayal of a woman as sexually available to a man places her in a role of lower status.

The study concludes with recommendations for practice and directions for future research.

Redakcja i korekta
Anna Piwowarczyk

Projekt okładki wykorzystujący motyw z autorskiego plakatu *Women (equality of rights)*, 2009
Tomasz Kipka

Redakcja techniczna
Małgorzata Pleśniar

Łamanie
Ireneusz Olsza

Redaktor inicjujący
Przemysław Pieniążek

Nota copyrightowa obowiązująca do 31.12.2022
Copyright © 2021 by Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego

Wszelkie prawa zastrzeżone

Sprzysiamy otwartej nauce.

Od 1.01.2023 publikacja dostępna na licencji Creative Commons

Uznanie autorstwa-Na tych samych warunkach 4.0 Międzynarodowe (CC BY-SA 4.0)

Wersja elektroniczna monografii zostanie opublikowana w formule wolnego dostępu
w Repozytorium Uniwersytetu Śląskiego www.rebus.us.edu.pl.

 <https://orcid.org/0000-0003-2230-3208>

Dobosz, Dagmara

Kobiecość i męskość w popkulturze z perspektywy
młodych dorosłych : studium jakościowe / Dagmara

Dobosz. Wydanie I. - Katowice : Wydawnictwo
Uniwersytetu Śląskiego, 2021

<https://doi.org/10.31261/PN.4104>

ISBN 978-83-226-4164-4

(wersja drukowana)

ISBN 978-83-226-4165-1

(wersja elektroniczna)

Wydawca

Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego

ul. Bankowa 12B, 40-007 Katowice

www.wydawnictwo.us.edu.pl

e-mail:wydawnictwo@us.edu.pl

Druk i oprawa:

Volumina.pl Daniel Krzanowski

ul. Księcia Witolda 7–9

71-063 Szczecin

Wydanie I. Arkuszy drukarskich: 18,25. Arkuszy wydawniczych: 19,5. Publikację wydrukowano na papierze
offsetowym 90g. PN 4104. Cena 49,90 zł (w tym VAT).